

keresztény gondolkodás és cselekvés egyik értékes példája marad.

Szabó Sándor Bertalan OP

Andrea Fiamma: Nicola Cusano da Colonia a Roma (1425–1450). *Università, politica e umanesimo nel giovane Cusano*
Aschendorff Verlag, Münster, 2019.

Az ifjú olasz szerző az olaszországi Chieti-Pescara-beli Gabriele d’Annunzio egyetemén szerzett bölcsészdoktori minősítést. Napjaink ígéretes Cusanus-kutatóinak egyike, tanulmányait angol, francia, német, olasz és spanyol nyelven teszi közzé nemzetközi folyóiratokban. Jelen kötete Nicolaus Cusanus életét és szellemi fejlődését követi nyomon kezdve hőséneke kölni egyetemi tanulmányaitól egészen annak immár római kardinális székéig – a cusanusi életművet tekintve az első nagy bölcséleti-hittudományi írás, a *De docta ignorantia* megfogalmazásától egészen az *Idiota*-dialógusokig kapunk áttekintést. A *De docta ignorantia*ban Nicolaus egyrészt már egyértelműen távolságot vesz saját egyetemi múltjától, ugyanakkor tetten érhető elégedetlensége a korabeli itáliai humanizmussal szemben. Tovább olvasva láthatjuk a különböző hagyományokkal, gondolatmenetekkel megismerkedő, „a bölcsességre vadászó” (vö. a *De venatione sapientiae* c. kései számadását) Cusanust, míg végül elérkezünk az *idiotia* „keresztény Szókratész”-ének eszményéhez.

Fiamma tanulmányának alapos bevezetését a történeti-kulturális háttér megrajzolásának szenteli, majd három fő lépésben halad tovább. Az első rész címe *Nicolaus Cusanus és az albertizmus*: itt mindenekelőtt Heymericus de Campóval, Cusanus egyik tanárával, a korabeli nominalizmussal vitatkozó alber-

tinizmus fő képviselőjével ismerkedhetünk meg. Továbbá többek között szó esik Nicolaus „egyetemen kívüli” tanulmányairól, a konciliarizmus és albertizmus viszonyáról, végül pedig a Cusanus és első nagy bírálója, Johannes Wenck közötti komoly vitáról.

A második rész címe *Lét és szubsztancia*: itt az olasz szerző a három nagy egykori kölni domonkos professzor – Nagy Szent Albert, Aquinói Tamás és Eckhart mester – szellemi nyomvonalai mentén tájékozódva kísérel meg értelmezni Cusanus korai éveinek munkásságát (lásd *De docta ignorantia*, *De dato patris luminum*, *Opuscula*, *Apologia doctae ignorantiae*).

A harmadik rész címe *Fluxus és elme*: mindenekelőtt a második nagy teológiai-filozófiai mű, a *De coniecturis* platonikus és albertiánus forrásait tárgyalja – szó esik ismét Heymeric-ről, valamint hallhatunk Cusanus és Proklosz, illetve Eriugena viszonyáról. Az intellektus kérdése alapos tárgyalást kap, az *idiotia* alakját pedig Fiamma az averroistákkal szemben helyezi el. Itt, az utolsó fejezetben a szerző az *Idiota*-dialógusokat Cusanusnak a korabeli egyetemi világgal és humanizmussal szembeni állásfoglalása összefüggésében értelmezi. E tudatosan platonikus párbeszédekben az *idiotia* alakja keresztény Szókratészként lép föl, Cusanus számára az egyház filozófiai-politikai megújítását képviseli.

Bakos Gergely OSB

Bugár M. István – Gyurkovics Miklós (szerk.): *Vallás és hatalom az egyházatyák korában*
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Nyíregyháza, 2017, *Studia Patrum* sorozat 7.

A Magyar Patrisztikai Társaság a világtörténelmi szempontból is mérföldkőnek számí-